No. 36 Donderdag 9 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Bandjirs op Java.

Bij het Departement van Koloniën is het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië, dd. 3 dezer, ontvangen:

„In den nacht van 29 op 30 Augustus zijn de hoofdplaats Loemadjang en omstreken door bandjirs zwaar geteisterd. Het aantal dooden is wellicht vijfhonderd. Aanzienlijke schade werd aan veldgewas, huizen, vee en voedingsmiddelen toegebracht. Vele bruggen zijn weggeslagen. De spoorbaan van Loemadjang naar Pasirian is grootendeels verwoest. De spoordienst moet dientengevolge vermoedelijk een half jaar gestaakt worden. Onder de bevolking heerschte een paniek, waardoor velen vluchtten. De noodige maatregelen zijn van bestuurswege getroffen."

Middelbaar Onderwijs.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar, bevoegd tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn.

Aan de uitzending is verbonden:

a. een gratificatie voor uitrusting ad *f* 1000;

b. overtocht naar Batavia als gouvernementspassagier der 1e klasse, casu quo ook voor het wettig gezin;

c. een voorloopig traktement van *f* 150 per maand ingaande met den dag van aankomst te Batavia tot den dag, waarop het activiteitstraktement, volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië, ingaat.

Het traktement bedraagt *f* 450 's maands, met drie vierjaarlijksche traktementsverhoogingen, elk van *f* 100 's maands, zoodat zal worden bereikt een maximum traktement van *f* 750 's maands.

Zie verder St.-Ct. no. 206.

Van de Redactie-Commissie:

Ter Voorkoming van Misvatting.

Wijl naar aanleiding van een berichtje, voorkomende in het ochtendblad van het Alg. Handelsblad van Dinsdag 17 dezer, ons de vraag werd gedaan: of „Oost en West" hiermede ook iets uitstaande had, kunnen wij, om misvattingen te voorkomen, niet nalaten bedoeld, vrij curieus, bericht hier in zijn geheel te doen volgen en er uitdrukkelijk bij te vermelden, dat onze Vereeniging in geenerlei verbinding staat met dat „Militaire Tehuis", noch met den H. B. Mil. Bond, die zich ook „Oost en West" schijnt te noemen:

In ons Avondblad van Donderdag 2 Sept. j.l. maakten wij melding van de stichting van een tehuis voor Oud-Militairen te Rotterdam, genaamd „Prinses Juliana."

De „Ned." had aan dit bericht de mededeeling toegevoegd, dat giften enz. in ontvangst worden genomen o.a. door den voorzitter van den H. B. Mil. Bond Oost en West, den heer G. B. van der Werff, te Rotterdam.

Nu echter acht dit blad zich verplicht, den lezers aan te bevelen aan dat verzoek niet te voldoen alvorens nauwkeurig zich op de hoogte te hebben gesteld van de juistheid der door genoemden heer gedane mededeelingen. Het komt het blad toch voor, dat met de namen van de heeren, die als leden van het comité genoemd zijn, een onwaardig reclame-spel wordt gespeeld. Van ds. H. ten Kate althans is de „Ned." zeker, dat hij niet in het comité zit.

Eveneens heeft het blad, puttend uit de beste bron, de zekerheid verkregen, dat de ook door ons vermelde mededeeling, volgens welke de heer Idenburg, oud-Minister van Koloniën, een gift van *f* 500 zou hebben gegeven, volkomen onwaar is, terwijl het ook redenen heeft om te twijfelen aan de juistheid van de mededeeling, dat H.M. *f* 1000 zou hebben gegeven.

Aan bedriegerij of oplichting behoeft in dit geval niet te worden gedacht, meent de „Ned." De omstandigheden schijnen van dien aard dat de heer v. d. W. zoowel anderen als zichzelf te goeder trouw wat op de mouw spelt.

(Alg. Handbl.)

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederlandsche Staatscourant 1909 no. 75 à *f* 0.10 **(oproeping artsen).**

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1903 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door **J. H. Eijken**, à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.

g. idem oproeping van adspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

Van het Bestuur van de „Groep Ned.-Indië" van 't *Algemeen Nederlandsch Verbond*, ontvingen wij ondervolgenden afdruk waarmede wij gaarne ook onze lezers in kennis stellen:

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen H. E. Steinmetz, voorzitter van 't Bestuur, en M. G. Hoekstra, lid van 't dagelijksch bestuur der Groep Nederlandsch-Indië van 't Algemeen Nederlandsch Verbond en als zoodanig handelende namens genoemd Bestuur, krachtens artikel 8 der bij Gouvts. besluit van 29 Juni 1908 No. 32 goedgekeurde statuten der Groep:

dat het 't Bestuur van genoemde Groep wenschelijk voorkomt, dat aan eenige der best geslaagde leerlingen van daartoe aan te wijzen onderwijsinrichtingen, waar 't Nederlandsch voertaal van 't onderwijs is, de mogelijkheid geopend worde, hun studiën in Nederland op 's lands kosten te vervolgen, gedurende een tijd, voldoende om zich voor een betrekking te bekwamen, welke aangenomen kan worden als de gewone aanvang in de loopbaan, waarvoor de doorloopene studie vereischt is;

dat de door ons voorgestelde maatregel op de volgende gronden aanbevolen wordt:

1. kan daardoor bij wijze van belooning voor reeds betoonden ijver, toewijding en geschiktheid, door een keur van Indische jongelieden grooter kennis en ervaring verkregen worden dan hier te lande verworven zouden kunnen worden met den besten wil, zelfs bij uitbreiding van de onderwijsgelegenheden (waartoe echter in jaren geen voldoende mogelijkheid zal bestaan); wijl voor een goed deel die kennis en ervaring opgedaan moet worden door 't zien met eigen oogen en door eigen ondervinding van wat er in de veelzijdiger en verder ontwikkelde Europeesche maatschappij zooal omgaat. 't Ontbreken van zoodanige ervaring is een der redenen, — naar door ons nog dezer dagen uit goede bron vernomen werd — waarom bjv. veel ondernemers jongelieden uit Europa verkiezen boven jongelieden van ongeveer gelijke studie, die nooit verder dan Indië geweest zijn.

2. Een behoorlijke en billijke regeling dezer aangelegenheid kan een prikkel zijn voor allen, die op hierbedoelde onderwijsinrichtingen schoolgaan, om zich ernstig toe te leggen op hun studies. Daardoor

zullen die studies meer vrucht kunnen dragen voor allen, zelfs voor hen, die niet erin mochten slagen, onder de uitverkorenen opgenomen te worden; en dit zal der geheele Indische Maatschappij ten goede komen.

3. Dit laatste kan ook gezegd worden, en natuurlijk in nog meerdere mate, ten aanzien van het hier werkzaam zijn van de uitverkoren jongelieden, na hun terugkomst in Indië en bij goede uitkomsten der studie in Nederland, toegerust als zij dan ook zijn met de besproken ervaring;

dat, als van zelf spreekt, wij niet in staat zijn in iets meer dan groote trekken aan te geven, op welke wijze de maatregel tot stand te brengen zal zijn, wat ook niet noodig schijnt, daar de Regeering over veel meer gegevens alsmede over deskundige krachten beschikt. Alleen zij het ons geoorloofd te kennen te geven, dat onzes erachtens de keuze der jongelieden met strenge zorg dient te geschieden; dat voor zending naar Europa niet in aanmerking mogen komen personen, van wie met eenigen grond te verwachten is, dat zij, hetzij wegens lichamelijke of geestelijke gebreken hun studie in Nederland op de te bepalen wijze niet zullen kunnen voltooien; dat in beginsel of in groote trekken vastgesteld dient te worden de wijze van 't volgen der studie, van 't voorzien in kost en inwoning, de geldelijke toelagen en beloningen, de af te leggen examens en wat dies meer zij, en dat afwijking van 't ten dezen bepaalde slechts onder zekere voorwaarden toegelaten mag worden, ter beoordeeling van daartoe aangewezen personen of colleges; dat de jongelieden staan moeten onder zeker toezicht en onder zekere, echter niet kleingeestige tucht, ook tot waarborg voor een zedelijk leven, een en ander om teleurstelling of zelfs mislukken te voorkomen, om zekerheid te geven aan de betrokkenen en de ouders of voogden en aan 't Gouvernement; dat van dit toezicht en van gedrag en vorderingen periodiek verslag uitgebracht moet worden aan alle daarbij belanghebbenden als de ouders of voogden, de jongelieden zelf en 't Gouvernement; dat er, voor zoover mogelijk, gevallen vooruit aangegeven moeten worden, waarin ten aanzien van een betrokken persoon de maatregel ingetrokken wordt, en wel voornamelijk indien met grond voorzien kan worden, dat die voor hem geen nut meer zal kunnen hebben; dat de toelagen, w.o. voor uitrusting (ook wat betreft studiemiddelen als boeken en instrumenten) en ook voor uitspanning enz. behoorlijk voldoende moeten zijn, met terzijdestelling echter van weelde;

dat, als bekend, een maatregel, als thans voorgesteld, reeds vroeger genomen werd. In de ter Algemeene Secretarie opgemaakte Nota „Het Pauperisme onder de Europeanen in Nederlandsch-Indië", tweede gedeelte, bldz. 69 en volg. wordt vermeld: dat bij artikel 1 van 't Gouvts. besluit van 20 November 1860 No. 3 aangeteekend werd, dat jaarlijks aan den meest uitmuntenden leerling der in 1861 geopende ambachtsschool te Soerabaja op staatskosten overtocht naar Nederland en terug, en gedurende vier jaren een tegemoetkoming van *f* 1000.— 's jaars verleend zou worden om zich verder te bekwamen. Aldaar staat o.m. te lezen: „De jaarlijksche uitzending naar het Moederland, ingevolge de hooger medegedeelde, in artikel 32 van het Reglement der school opgenomen bepaling, van een der beste leerlingen van de instelling, leidde echter spoedig bij het Opperbestuur tot verschillende bedenkingen." Eindelijk deed de minister de Waal den maatregel in 1868 staken. In 't geheel hadden 5 leerlingen er van kunnen genieten, waarvan drie bestemd tot stoomwerktuigkundige en twee voor burgerlijk bouwkundige. Voor uitrusting bij vertrek uit Indië werd *f* 400.— en bij terugkeer naar Indië *f* 600.— toegekend. Dat indertijd de maatregel, naar het schijnt, geen bevredigend resultaat had — om welke redenen is niet vermeld — zal natuurlijk na zoovele jaren geen beletsel zijn hem opnieuw te beproeven;

Wijders komt het ons wenschelijk voor:

dat de bepalingen ter zake, wat betreft de geldmiddelen en 't aantal leerlingen van elke onderwijsinrichting, 't welk jaarlijks uitgezonden kan worden, periodiek, bijv. om de drie jaren, herzien worden;

dat er in voorzien worde, dat, blijkt de behoefte, tusschentijds de leerlingen van andere onderwijsinrichtingen voor de hierbedoelde uitzending naar Nederland in aanmerking gebracht kunnen worden;

dat de hier voorgestelde uitzending afgescheiden gehouden worde van die, welke voor de behoeften van 's lands dienst reeds plaats heeft of later noodig geacht wordt.

En vermeenen wij:

dat overigens een maatregel, als de voorgestelde op hoogen prijs gesteld zal worden, daar er reeds groote aandrang bestaat om in Nederland zijn studies te voltooien, getuigen de Inlanders, die daartoe in 't Moederland verblijven, w.o. Inlandsche artsen, waarvan een ter zake kundige ons verklaard heeft, dat bij hen niet alleen de bedoeling voorzit een financieel betere positie zich te verwerven, doch vooral ook om hun wereldkijk wat te verruimen; en

dat de onderwijsinrichtingen, te welker aanzien de maatregel al dadelijk toepasselijk verklaard zou kunnen worden, zijn:

de scholen voor middelbaar en vakonderwijs.

de school tot opleiding van Inlandsche artsen.

Redenen, waarom wij ons tot Uwe Excellentie wenden met 't eerbiedige verzoek, het wel daarheen te willen leiden, dat maatregelen, als bovenomschreven, genomen worden.

Weltevreden, 13 Juli 1909.

't Welk doende, enz.

Een paar opmerkingen betreffende het nut van het kennen der Nederl. taal voor den Maleiër.

„Een treurig bewijs van kortzichtigheid is het, dat de Hollanders in Oost en West eeuwen lang verzuimd hebben de kennis onzer taal te verbreiden, niet natuurlijk om de landstalen te verdringen, maar ok aan de hoogere etanden onder de inboorlingen het middel te verschaffen tot hooger ontwikkeling. Men zag er niet tegen op in Ambon en de Minahassa eene vreemde taal, 't Maleisch, in te voeren, maar den inboorling gelegenheid te geven zich in 't Nederlandsch te bekwamen, dat achtte men niet aanbevelenswaardig, omdat onze taal, naar het heette, voor de inlanders te moeilijk was. Als men nu weet, dat ondergeteekende onder zijne leerlingen een Javaan gehad heeft, die in 't idiomatisch gebruik onzer taal uitmuntte; als men verder weet, dat men van Javanen en Maleiers te Batavia hetzelfde opgemerkt heeft; dat meermalen een inlander op de scholen primus is; dat schrijver dezes brieven van Javaansche dames, Minahassische jonge meisjes en Rotineesche schoolmeesters gezien heeft in echt, beschaafd, sierlijk Hollandsch — dan kan men de diepte peilen van de onnoozelheid dier snuggere lieden, die 't Hollandsch des te moeilijker voor den inlander oordeelen, naarmate zij zelven minder vatbaarheid bezitten, om zich in eene inlandsche taal behoorlijk uit te drukken."

Prof. Dr. H. Kern, Leiden.

Naar aanleiding dezer woorden (de spatieeringen zijn van ons) uit de brochure „Het Nederlandsch in Nederlandsch-Indië", als feestgave aangeboden aan de leden der Vereeniging „Oost en West" bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan, voelen wij ons, ook als lid van het „Alg. Ned. Verbond", gedrongen van onzen kant nogmaals de algemeene aandacht er op te vestigen, welk een prachtig groot te exploiteeren terrein „Insulinde" in deze biedt; hoe noodig het is dat inboorlingen daar zooveel mogelijk het Hollandsch leeren spreken en schrijven, ook om de gewenschte aanraking en waardeering tusschen Hollanders en Indiër's meer en meer te bevorderen.

Dit terrein is niet alleen groot, maar ook, — om 't duitsch-landbouwkundig uit te drukken — „gaar", d.w.z. het voldoet thans aan alle eischen om van zaad — het Hollandsche taal-zaad dus — voorzien te worden.

Nu is men ook verplicht om het beste zaad op de juiste manier uit te kiezen, en zoo spoedig mogelijk uit te zaaien, wil men den gunstigen tijd voor dien arbeid niet voorbij laten gaan en... van een goede opbrengst verzekerd zijn.

De kennis der Nederlandsche taal kan den inboorlingen tevens van dienst zijn bij wijze van een vlijmscherp snoeimes, dat zij gebruiken moeten om de doode, ziekelijke en verdrukte takken en twijgjes van hun eigen moedertaal behoorlijk — precies zooals een goed snoeier zijn werk verricht — te verwijderen.

De hooggeachte Prof. Ch. A. van Ophuijzen te Leiden zal 't met ons eens zijn, waar wij hier een ongunstig oordeel uitspreken over de z.g. Abdoellah bin Abdoel Kadir Moensji, de Sadjarah Melajoe en de Pandjatanderan-stijl. Deze behooren o.i. tot het verleden... in een antiquiteiten-boekerij.

De aanhoudende, totaal onnoodige „alkesah", „arkian", „hatta" e. d., de langdradige geestdoodende zinnen met hunne vele omwegen en herhalingen maken de taalstudenten suf...... „bingoeng", en de leerlingen der indische scholen, ongevoelig, dikhuidig voor indrukken, betreffende de schoonheid der Maleische taal.

En wat erger is: de „lesgevers" worden op den duur nog gevoelloozer dan hun trouwe leerlingen. Worden echter bovengenoemde hinderpalen door hen zelfs wel als zoodanig gezien? Zoo ja, dan zouden zij toch reeds lang meer geschikte boeken, tot het onderwijzen der Maleische taal gebruikt worden.

Boeken als de Pandjatanderan, Sadjarah e. d. zouden dan door deskundigen, mannen, die niet alleen volkomen op de hoogte der taalregels zijn, maar vooral ook taalgevoel bezitten, verbeterd moeten worden.

Dit zijn immers geheel ouderwetsche boeken geworden; de daarin voorkomende „boekentaal" staat ver, hemelsbreed van de ware, alledaagsche spreektaal af, van die taal b.v. welke a.s. ambtenaren van het B.B. hebben te leeren, willen zij behoorlijk een gesprek in de landstaal met Maleiers kunnen voeren.

Zinnen, als de volgende, voorkomende in het Maleische blad „Tjahaja Sumatra", No. 34, van 10 Mei 1909, zijn ongenietbaar:

„Tetapi apa boleh boeat, setengah controleur bahasa Melajoe poen tidak pandai, apalagi adat orang Minangkabau jang sangat soekar dipahamkan, sedangkan bagi orang Minangkabau sendiri, boekan patoet soesah mengatahoeinja; lebih-ledih lagi, bagi lain bangsa. Baga orang Belanda pengatahoean ini boekan pekerdjaan setahoen doea tahoen, melainkan pekerdjaan berpoeloeh-poeloeh tahoen."

Dergelijke taal moest in een lobang begraven kunnen worden, waar zij nimmer meer uit te voorschijn kwam.

Wie de artikelen in de vroegere Bintang Hindia, onder redactie van onzen landgenoot Abdul Rivai, thans Doctor-arts, met kennis van zake gelezen heeft, zal ongetwijfeld opgemerkt hebben dat deze niet alleen in voortreffelijk, eenvoudig Maleisch geschreven waren, maar ook door smaakvollen stijl uitmuntten, de vrucht van een volmaakt taalgevoel.

Dit alles nu heeft Dr. Abdul Rivai zonder twijfel te danken gehad aan zijn grondige kennis van de Nederlandsche taal, waarvoor hij als belooning een scherp „maleische-taal-snoeimes" rijk werd, dat hij zoo goed weet te hanteeren, dat wij hem gerust den eerenaam van „Maleische taalsnoeier" mogen geven.

Een der vele Maleiërs.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer Soetan Casajangan Sp. in de *Nieuwe Courant* over het inlandsch onderwijs in de Battaklanden. — Uit de „Indische brieven" van het *Nieuwsblad Vooruit*.

In de Nieuwe Courant brengt de heer R. Soetan Casajangan Sp. de onderwijstoestanden in Indië, speciaal in de Battaklanden, ter sprake, en bepleit daarbij de wenschelijkheid van uitbreiding van het inlandsch onderwijzerspersoneel. Dit laatste vooral met het oog op het aanleeren door de inlandsche bevolking van de nederlandsche taal.

Aan de Europeesche school te Si Bolga, zegt de heer Soetan Casajangan Sp., zijn slechts twee Europeesche onderwijzers, terwijl er kinderen te veel zijn. Volgens berichten, die ik uit Indië ontving, zijn er op dit oogenblik 40 tot 50 inlandsche kinderen die privaatlessen nemen van de onderwijzers of van hun vrouwen, tegen betaling van plm. *f* 5 per maand, slechts voor enkele uren per maand. Er zijn er, die naar Padang, Pad. Pandjang en naar Fort de Kock gaan, om de Europeesche school of de zusterschool te bezoeken.

Het is dus zeker wenschelijk de school te vergrooten en het aantal onderwijzers te vermeerderen, bv. met een z.g. Inlandschen hulponderwijzer van den 2en rang. Van de tegenwoordige onderwijzers kan er een worden gekozen ter opleiding van Inl. personeel in die school zelf. Hij wordt daar tijdelijk voor die betrekking benoemd, krijgt zijn gewoon salaris als hoofd der inlandsche school IIe klasse plus *f* 25 toelage. Van het hoofd dier school krijgt hij lessen in het Nederlandsch en in de opvoedkunde, terwijl de eerste ook *f* 25 per maand krijgt. Na twee jaar mag hij examen afleggen voor hulponderwijzer van den 2en rang.

Na gunstigen uitslag van zijn examen ontvangt hij de bovengenoemde belooning. Daarna kan hij definitief in die betrekking benoemd worden.

Behalve voor deze Hollandsch-Indische school hebben wij nog noodig onderwijzers voor de 1e klasse scholen, b.v.

1e. Te Si-Bolga.
2e. Te Padang-Si-Dimpoean.
3e. Te Panjaboengan.
4e. Te Si-Pirok.
5e. Te Si-Lindoeng.
6e. Te Si-Boehoenan.
7e. Te Toba.

Van de acht op te leiden onderwijzers worde er een op Si-Bolga geplaatst en de andere 7 worden naar Nederland gestuurd. Na 2 jaar zou men dan de resultaten daarvan kunnen zien.

Schrijver dezes, zoo besluit hij, beveelt dit denkbeeld warm aan, ter bevordering der welvaart van de bevolking van Nederlandsch-Indië, en in 't bijzonder voor wat het laatste aangaat, in het belang van het volk der Bataklanden, dat het gouvernement steeds gehoorzaamt en vertrouwt."

⁂

Een allergrappigste correspondent te „Weltevreden" houdt het Nieuwsblad Vooruit er op na! In anderhalve kolom druks behandelt hij, wel geteld, 8 verschillende onderwerpen; indische topics of the day. Nu is dit nog wel in hem te loven. Met prijzenswaardige beknoptheid blijkt hij zijn stof zoo te beheerschen, dat er voor de lezers onder de lectuur voortdurend gelegenheid bestaat om door eigen nadenken het aangegeven onderwerp verder „door te denken." Die mijnheer te Weltevreden voert zijn lezers van Atjeh naar Celebes en van Djeddah naar Batavia. Hij is van alle markten thuis en weet over alles iets te vertellen. Zoo heeft hij het over de „uiterst eenvoudige oplossing", die de heer van Assen voor het Atjeh-vraagstuk in het Koloniaal Weekblad van 8 April j.l. heeft aangegeven alsmede over het Mekka-gevaar, waarover Professor Snouck Hurgronje indertijd in Onze Eeuw schreef. Vervolgens komt Celebes aan de beurt. Hierover schrijft hij:

„Door het mislukken van een gedeelte van den padie-oogst is daar een weinig rooskleurige toestand ontstaan. De heer A. van Emmerik, oud-resident (sic!) voor de meeste Indische menschen geen onbekende, iemand, die zeer veel hart heeft voor den inlander, collecteert nu hier voor de slachtoffers. Op verscheidene kantoren gaan lijsten rond, die ze, goed volgeschreven, weer verlaten.

Over den inlander gesproken: ik kan niet zeggen dat bij mij de appreciatie bizonder groot is. De ervaringen met de verschillende huisjongens hebben me die niet verbeterd."

Wat verder volgt zullen wij maar laten „zwemmen." Maar het ten tooneele voeren van dien „oud-resident, den heer A. van Emmerik, die zooveel hart heeft voor den inlander", doet bij ons het zeer sterk vermoeden rijzen, dat v. G. G., zooals de schrijver zich teekent, dichter bij den Haag dan bij „Weltevreden" woont.

Wanneer die „Indische Brieven" nu toch eenmaal hier gefabriekt worden, waarom kan dat dan niet een beetje beter en nauwkeuriger geschieden? Er wordt toch al genoeg onzin over „den Oost" geschreven.

Uit de O.-I. Mail.

Werd onlangs in onze rubriek „Wat de Inlander zegt" het oordeel van een Inlandsch blad aangehaald betreffende de a.s. **reorganisatie der politie op Java**, in de Javabode lezen wij daarover:

„Wat het inlandsch personeel buiten de hoofdsteden van Java betreft, zullen de volgende maatregelen worden getroffen:

Opneming in de algemeene politie van verschillende categorieën van tijdelijk politiepersoneel, waaronder opiumpolitie, bezoldigde nachtwakers, aangesteld ter vervanging van de bezetting van wachthuizen (waarover vroeger heerendienstplichtigen waren aangewezen); oppassers ter bewaking van districtsgevangenissen en tot vervoer van de districtsgevangenen (oppas boei distrik) en de zoutpolitie op Madoera, een en ander met eenige verhooging waar noodig, van de bezoldiging.

Hierdoor zal een eind worden gemaakt aan de versnippering van krachten, waarover thans te klagen valt en zullen de ter beschikking staande politiemiddelen op doeltreffender en meer economische wijze worden aangewend.

Voor het een en ander is een bedrag noodig van ruim een ton, door welke uitgave het totaal der begrooting niet behoeft te worden verhoogd, aangezien de som te vinden is uit bedragen, vrij komende door vroegere reorganisatie.

In overweging staat verder nog te worden genomen eene omvangrijke reorganisatie, ook uit een oogpunt van politie, zoowel van het Europeesche, als van het inlandsche bestuur, waaromtrent nog plaatselijke onderzoekingen worden gevorderd en die vermoedelijk tot een verhooging der jaarlijksche uitgaven met eenige tonnen zal kunnen leiden.

Nog wordt voorgesteld uitbreiding der telefonische verbindingen tusschen de posten der bestuursambtenaren. Hiervoor is als eerste termijn aangevraagd een bedrag van f 35,000.

Ten slotte kan nog worden vermeld dat, om steeds tijdig tot versterking van personeel te kunnen overgaan, het plan is geopperd om stelselmatig jaarlijks een bedrag van f 10,000 uit te trekken voor uitbreiding van politie-formatie in verband met nieuwe behoeften, zoodat dan niet op een volgende begrooting behoeft gewacht om daarin te voorzien.

Dit alles betreft hoofdzakelijk het personeele deel der reorganisatie. Andere maatregelen, welke o.a. de politie-rechtspraak enz. ten goede moeten komen, zijn nog in overweging."

Het Bat. Nieuwsbl., besprekende het artikel van den heer Bannink in de N. Rott. Crt., naar aanleiding van dat van R. M. Noto Soeroto in hetzelfde blad (destijds ook in onze Perskroniek aangehaald), zegt o.m.:

„Kan het onhandiger?

Luitenant Bannink wil Javanen naar Breda doen komen om opgeleid te worden tot officier — en vergeet, dat hier een gelegenheid tot opleiding in het leven is geroepen op zoo onbenepen manier, dat de mislukking gemakkelijk te voorspellen was. Hij wil javaansche studenten een opleiding zien volgen tot reserve-officier, de jongelieden die met groote opofferingen heen moeten trekken naar Nederland, om daar de opleiding te zoeken, die ze hier niet kunnen vinden. Hij ziet volkomen gelijkheid voor Javaan en Nederlander, — waar die niet bestaat. In zijn verbeelding verrijzen javaansche vrijwilligerskorpsen... een vrijwillige heerendienst van den Javaan, omdat de ethische koers van de tegenwoordige koloniale politiek voor het intellectueele deel van het javaansche volk geen geheim meer kan wezen.

„Als de heer Bannink het zegt, zal het wel waar zijn. Maar wij vreezen dat, indien het intellectueele deel van het javaansche volk zich eens vrijelijk mocht uitspreken over de zegeningen der ethische politiek, een andere meening gehoord zou worden.

„Och, het is eigenlijk te dwaas om er verder over te spreken. Maar van de N. R. Ct. zal de onhandige pleitrede wel haar weg vinden naar andere organen der nederlandsche pers. En Droogtoppel zal dan tot Slijmering zeggen: „Zie je wel, hoe goed 't gaat in den Oost! Daar willen die Javaantjes voor ons vechten ook", zoo besluit dit Bataviasche blad.

Elders het **Instituut der Inl. officieren** besprekend, deelt het Bat. Nieuwsbl. mede, vernomen te hebben, dat de zaak haar beslag had gekregen en bepaalde voorstellen aan het opperbestuur waren ingediend. Die voorstellen zouden neerkomen op loslating van de gedachte, dat een minderwaardige opleiding voldoende zou zijn; uitbreiding, als gevolg daarvan, van den driejarigen en een vijfjarigen cursus; gelijkstelling van de inlandsche met de Europeesche officieren wat bezoldiging zoowel als wat vooruitzichten betreft.

Het blad gelooft, dat de niet-gelijkstelling van vooruitzichten bij overigens volkomen gelijkheid van diensten het groote struikelblok zal blijven. Er moet natuurlijk een grens gesteld worden, dat met name de hoogste rangen niet door inlanders vervuld kunnen worden. Maar de rang van kapitein als baton de maréchal op een lager salaris kan weinig aantrekkelijks hebben voor den Javaanschen jongeling van goeden huize."

In Jong Indië behandelt medicus deze vragen onder den titel: **Java verdedigd door den Javaan?** waarbij schrijver tot besluit zegt:

„Eerst als de taak der volksontwikkeling ten einde is gebracht kunnen wij, — niet eer — met vertrouwen den Javaan tegemoet treden met de vraag, of hij genegen is de door hem verkregen voordeelen niet alleen voor ons, maar ook voor zichzelf te verdedigen. En dan zal hij geen reden meer hebben om te twijfelen aan de eerlijkheid van onze bedoelingen."

In dat zelfde weekblad is, naar aanleiding der jongste Kamerverkiezingen, uit een brief van een pas gerepatrieerd Hollander, die eenige decennia in Indië doorbracht, o.a. te lezen:

„Holland heeft niet alleen zijn koloniën broodnoodig om onder de europeesche staten beteekenis te blijven behouden, maar Holland regelt ook de indische huishouding in al haar details. Holland maakt op- en aanmerkingen, beveelt, schrijft voor,

regelt, doet alsof het te doen heeft met uitwonende kinderen, die de ouderzorg nog niet kunnen ontberen, geheel van moeders pappot afhankelijk zijn, op wier doen en laten, zelfs op wier zakgeld het toezicht van mama niet gemist kan worden. Onder deze omstandigheden moet Nederland er wel degelijk voor zorgen, dat in de volksvertegenwoordiging personen zitting hebben, die van indische zaken op de hoogte zijn. Welke beteekenis heeft het woord volksvertegenwoordiging anders dan dat alle deelen des volks er tot uiting kunnen komen?

Kunnen de verkiezingen dit niet geven, dan dienen er maatregelen getroffen te worden om in voldoende mate de stem van Indië in het parlement tot uiting te laten komen. Doch in Nederland schijnt men dit niet te kunnen, of willen inzien. Zoo blijft alles bij het oude; ministers van koloniën zullen komen en gaan, gouverneurs-generaal treden op en weer af... totdat Indië eindelijk eens goed wakker zal zijn geworden en eischen zal stellen aan Nederland, op een wijze dat afwijzing of negatie niet langer mogelijk is. Indië moet Holland dwingen om met zijn belangen rekening te houden, niet bij uitzondering, zoo nu en dan, doch voortdurend en met den meesten ernst. Niet enkel in de indische bladen moet de stem der hervorming klinken, maar de gelegenheid moet bestaan om openbare vergaderingen te beleggen, waaraan ook inlanders, chineezen, kortom, alle volken van Indië kunnen deelnemen; waar uitgesproken wordt wat nu binnenskamers wordt gedacht en opgekropt, tot schade van Nederland. Openlijk moet de stem klinken, die aandringt op ontvoogding van Indië, opdat die stem hier niet langer worde misverstaan; openlijk moet de eisch gesteld, dat Indië meerderjarig verklaard wil zijn en niet langer als een onmondig kind en stiefmoederlijk behandeld.

Zal het ooit zoover komen? Ik hoop het nog te beleven. Daarvoor heb ik groote verwachtingen van Boedi Oetomo, van de andere javaansche vereenigingen, van het ontwakende chineesche leven. De Europeanen, die slechts voor korteren of langeren tijd in Indië blijven, het land beschouwen als een doorgangshuis, zullen wel altijd tam blijven. Hun dringt niet het belang van hun kinderen. De blijvers, de bevolking zelve, zal den strijd om hervorming moeten voeren en daarin overwinnen."

De redactie merkt daarna op:

„Het bovenstaande is al dikwijls gezegd, uitvoeriger en met betere woorden. Maar herhaling dacht ons geen kwaad. Vooral niet waar daaruit spreekt, hoe de eerste indruk van den Hollander, die, na lange jaren hier gewerkt te hebben, in het moederland terugkeert, er een is van ontmoediging, van gebrek aan vertrouwen, dat men in Nederland tijdig zal inzien, dat de bakens verzet moeten worden. Het geeft niets te wachten, totdat ginds de oogen opengaan; men moet ze van hier de oogen openen. Maar daarvoor is noodig, dat men zich hier organiseert, dat alle klassen samenwerken, zich scharen onder de vaan der Jong-indische beweging. Geen strijd tegen het gezag, maar om erkenning van rechten. Allereerst om het recht onze eigen huishouding in te richten!"

Wij zouden hieraan nog willen toevoegen: Laten allen, die belang stellen in deze beweging, zich aansluiten bij „Oost en West."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wanneer wij aandachtig het lot der kleurlingen in Ned.-Indië nagaan, zegt De Bliksem in de **Bintang Soerabaja,** wekt dit bezorgdheid op. Zonder kwaad van hen te willen zeggen, kan schrijver het toch niet anders dan laken, dat zij zich zooveel hooger achten dan den inboorling, dien zij betiteleu met den naam van „Javaansche aap", hoewel zij toch in uiterlijk niet veel van dezen verschillen. Tot den in Europa geboren europeaan gevoelt de kleurling zich al evenmin aangetrokken, beseffende, dat hij anders is dan deze, wijl er ook javaansch bloed door zijne aderen stroomt. Den chinees achten de kleurlingen ver beneden zich, hoewel deze in ijver en arbeidzaamheid verre hun meerdere is en daarom ook in betere omstandigheden verkeert. Zij zijn den chinees alleen genegen, als zij op diens zak kunnen teren.

Wanneer Sinjo Jan met zijne moeder Nji Karminten zich in de kampong ophoudt, gaat hij met de lieden, die daar wonen, vooral ook met de chineezen, vriendschappelijk om, en ontziet hij zich niet hen alles te vragen wat hij noodig heeft. 's Avonds rijdt hij b.v. met de chineezen, die hij weet in te palmen, op hunne kosten in huurrijtuigen rond, muziek makende. Klaploopen is een der slechte gewoonten van den kleurling in de kampong. Wie draagt hiervan echter de schuld? vraagt schrijver. Voorzeker ligt het in de eerste plaats aan de ouders luidt zijn antwoord. Die kleurlingen zijn kinderen van gepensionneerde militairen, van matrozen of andere gewetenlooze europeanen, die kinderen bij Inlandsche vrouwen verwekken zonder later hun ouderplichten te vervullen, veelal naar Europa terugkeeren, hun vrouw en kroost geheel aan hun treurig lot overlatend. Moeten wij de kleurlingen daarom haten? Dat zou onbillijk zijn, meent schrijver, want het is immers hunne schuld niet, dat zij, in zulke omstandigheden verkeerend, niet beter weten. Betreurenswaardig vindt schrijver het, dat de meeste inlanders zeer slecht met de kleuringen kunnen opschieten, zich veelal in het geheel niet bij hen willen aansluiten. De inboorling verliest daarbij uit het oog, dat zij toch eigenlijk bij elkander behooren. Wel is waar heet de kleurling „mijnheer Jan" of „mijnheer Jacob", maar diens moeder droeg immers den naam van Bok Koendjah of Embok Sandyem. De Javaan schijnt zich echter weinig aangetrokken te gevoelen tot lieden, die ook europeesch bloed in het lichaam hebben.

In Nederland zijn door personen, die een hooge maatschappelijke positie bekleeden, vereenigingen opgericht, welke ook ten doel hebben inboorlingen vooruit te helpen. Zoo o.a. de vereeniging „Oost en West", die zich o.m. gaarne wil belasten met toezicht te houden op de inlandsche, en andere in Ned.-Indië geboren kinderen, die in Europa een opvoeding krijgen. Op deze wijze willen die europeanen als het ware een brug leggen over de klove welke blank van bruin scheidt. Wij moeten er blij om zijn, vervolgt schrijver, dat zij ons uit den modder willen opheffen om ons op een veiliger plaats te brengen. Nu de blanke zoo edelmoedig is om te trachten het hart van den inboorling te winnen, waarom zou deze van zijn kant dan niet zijn best doen den afstand, die den europeaan van den javaan scheidt, te verkleinen?

Waarom kunnen van de vereeniging Boedi Oetomo b.v. alléén inlanders lid worden, nederlanders daartoe alleen toetreden als donateur? Waarom moet zij een nederlander, die zich als lid wil laten opnemen, afwijzen? vraagt schrijver. Vreest zij misschien, dat deze het doel, dat de inlander zich stelt, zou verijdelen? Integendeel, meent schrijver, het zou juist zoo goed zijn nederlanders in de vereeniging op te nemen, wijl deze reeds gedurende verscheidene eeuwen vertrouwd zijn met het vereenigingsleven, waarin de inboorlingen nog nieuwelingen zijn. Het is noodzakelijk, dat wij, die nog op onze handen kruipen, roept schrijver uit, thans overeind geholpen worden en geleid door menschen die reeds lang goed kunnen loopen. De europeaan zal ons, zoo noodig, op het verkeerde kunnen wijzen, dat wel eens den achteruitgang onzer vereeniging zou kunnen veroorzaken; hij zal ons steunen in ons streven naar hoogere ontwikkeling. Wij verbeelden ons, dat wij ook alléén den weg daartoe wel zullen vinden, maar vergeten dan, dat wij het voorbeeld van den chinees niet kunnen volgen, omdat wij in velerlei bij dezen achterstaan. De chinees is o.m. een vrij man, terwijl wij afhankelijk zijn. Het is zeker goed, dat wij ons meer en meer willen ontwikkelen, zooals wij dan ook wenschen, maar dit moeten wij doen met behulp van de natie, onder wier gezag wij staan.

Ons gouvernement, vervolgt schrijver, kijkt thans Boedi Oetomo min of meer met schuine oogen aan, — niet omdat het ons wantrouwt, — van wantrouwen kan hier geen sprake zijn: wij hebben immers geen enkel wapen, geen enkel oorlogschip. Neen, het gouvernement kijkt ons aan, zooals een goed vader met bezorgdheid zijne kinderen aankijkt, wier gedrag z.i. tot hun eigen ongeluk zou kunnen leiden en hem ook schade zou berokkenen.

Het Gouvernement zal natuurlijk gaarne zien, verklaart schrijver ten slotte, dat de inboorling zich uit eigen drang ontwikkelt, al was het alleen omdat de regeeringsuitgaven daardoor verminderen, maar het kan zeker niet goed vinden, dat die drang in een verkeerde richting werkte, waardoor schade aangericht zou worden.

Toen enkele regenten de oprichting van Boedi Oetomo niet in de hand werkten, werd het gouvernement ook huiverig ons te steunen. Hierdoor moeten wij ons echter niet laten ontmoedigen, want als wij op den algemeenen steun onzer regenten moesten wachten, zou het nog jaren kunnen duren, alvorens wij tot ontwikkeling konden komen. Zoolang onze hoofden nog rustig slapen en niet gewekt willen worden, moeten wij ons voor hulp en steun aansluiten bij de natie, onder wier gezag wij staan.

Hoe moeten wij arbeiden? vraagt Lelamoeda in de **Pemberita Betawi.** Onder de arbeiders, zegt hij, zijn er ijverige en luie. De luien zullen niet vooruitkomen, maar gaandeweg achteruitgaan, en eindelijk tot armoede vervallen. Niettegenstaande zij weten, dat luiheid ten verderve leidt, veranderen zij veelal niet van aard. Zij handelen zéér onverstandig, want hun geldzak blijft ledig. Ook hun gezin slepen zij in hunne ellende mede. En waartoe zullen zij ten langen leste geraken? vraagt schrijver. Tot allerlei misdrijven: diefstal, oplichterij enz. Ten slotte dwalen zij de gevangenis in. Zij, die met ijver arbeiden zullen voorspoed hebben, indien zij niet verkwistend zijn.

Er zijn echter ook arbeiders, vervolgt schrijver, die elken dag zonder ophouden van den vroegen morgen tot den laten arbeid verrichten, maar toch niet vooruitgaan. De eene maand voor, de andere na, jaar in, jaar uit, blijven zij op dezelfde hoogte staan, als waarop zij begonnen zijn. Jongelieden, die deze arbeiders zien werken, zullen misschien uitroepen: wat baat ons onze ijver, als wij toch niet vooruitkomen? Dat is echter verkeerd gedacht: wanneer wij die lieden in hun arbeid volgen zullen wij opmerken, dat zij wèl ijverig, doch daarbij wispelturig zijn en geen goede methode van werken hebben. Wat zij vandaag tot stand brengen, breken zij morgen af. Wat zij met de rechterhand maken, vernietigen zij weder met de linkerhand, wat zij met hunne handen hebben opgestapeld, schoppen zij met hunne beenen omver: zij zijn niet in staat om iets goeds tot stand te brengen. Iedereen, die wat doen wil, moet een bepaald doel voor oogen hebben, leert schrijver. Om goud of zilver te zoeken, gaat men immers niet den geheelen aardbol opgraven. Het is niet voldoende, dat de honigbij op de bloem neerstrijkt, maar zij moet ook honig uit de bloem weten op te zuigen. Om welk vak ook goed uit te kunnen oefenen, moeten wij het ambacht van meet af aan leeren en een bepaalden werkkring kiezen. Wanneer een schipper niet weet, welken koers hij zal nemen, welke haven hij zal binnenloopen, kan hij ook niet zeggen, welke wind hem gunstig is.

Wanneer wij werken, besluit schrijver, moeten wij dit met ijver en een vasten wil doen; wij moeten ons bij één zaak bepalen, en die goed ten uitvoer brengen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Perniagaän** bevat een uitvoerig relaas van een voordracht, gehouden in het gebouw der Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Batavia, door Mejuffrouw Khoe, dochter van den Luitenant der chineezen, Khoe A Fan. Zij is geboren te Batavia, heeft daar de Tiong Hoa Hwe Koan-school doorloopen en is daarna voor hare verdere opvoeding naar Japan gegaan. Begeleid door een groote schare van vrouwelijke leerlingen der Tiong Hoa Hwe Koan-scholen, kwam zij het gebouw binnen. Zij hield hare voordracht over „Japan" in het tjingim — het mandarijn-chineesch. Het gesprokene, dat voor verreweg het grootste gedeelte van het auditorium onverstaanbaar was, werd door een der chineesche onderwijzers in het maleisch vertolkt. Volgens haar heeft Japan zijn snellen vooruitgang hoofdzakelijk te danken aan het aan het geheele volk gegeven onderwijs. Daar treft men personen zelfs van 40 jaar aan, die nog onderricht krijgen. Ook zijn er scholen voor blinden, dooven, stotteraars, enz.

De menschen van de lagere klassen der maatschappij, zooals huisbedienden, daglooners willen allen kunnen lezen en schrijven, een groot verschil dus met China met zijne vierhonderd miljoen inwoners, van welke slechts een klein deel lezen en schrijven kan. De volks-onkunde is oorzaak van de onmacht van het Chineesche Rijk. Eerst sedert kort is men ook in China wakker geworden en heeft men tal van scholen zoowel voor mannen als voor vrouwen opgericht. Toen zij over Hongkong en Sjanghay reisde, zag spreekster daar verscheidene scholen voor meisjes, waar vrouwen onderwijs gaven.

Hoe is de toestand in Nederlandsch-Indië? vroeg zij. Toen zij zelve nog de Tiong Hoa Hwe Koan-school bezocht, bedroeg het aantal vrouwelijke leerlingen meer dan zeventig. Tijdens haar verblijf in Japan nam dat aantal reeds af en daalde tot 30. Op dit oogenblik zijn er 50 meisjes op die scholen. Het is dus duidelijk, dat de chineezen in Ned.-Indië, wat betreft het onderwijs aan meisjes, achteruit zijn gegaan.

In Japan bezocht zij verschillende onderwijsinrichtingen, waarvan zij het een en ander mededeelde.

Op de laatste school, waar zij onderricht kreeg, ging het zeer streng en ordelijk toe. Deze uitnemende inrichting telde 500 leerlingen, onder welke meisjes van 20 jaren en ouder. In Ned.-Indië daarentegen laat men de meisjes slechts tot haar 13e of 14e jaar school gaan, met het gevolg, dat zij al spoedig, als zij getrouwd zijn, alles vergeten zijn, wat zij geleerd hebben.

Een goede moeder moet ontwikkeld zijn, verklaarde spreekster. Een kind kan men vergelijken bij een kopje. Wanneer men dit vult met iets geurigs, trekt

het aan. — vult men het daarentegen met iets, dat walgelijk ruikt, dan staat het tegen. De wijsgeer Khong Hoe Tjoe (Confucius, zooals de volkeren van Europa hem met een latijnschen uitgang noemen) heeft gezegd, dat een stuk agaat, hoe kostbaar het ook is, geen sieraad kan worden, als men het niet met zorg bewerkt. Zoo gaat het ook met den mensch; als hij niets geleerd heeft, zal hij geen sieraad zijn der maatschappij. Een vrouw, die geen goede opvoeding heeft gehad, wekt slechts den spotlust van anderen op en de mannen zullen haar niet met eerbied bejegenen. Zij hoopte, dat hare voordracht hare rasgenooten, voornamelijk die van het vrouwelijk geslacht, mocht aansporen om hunne dochters naar de Tiong Hoa Hwe Koan-scholen te zenden. Wij vrouwen, besloot zij, moeten ook onze eigene taal kunnen spreken. Hare rede werd luide toegejuicht. Dit was de eerste maal, dat een chineesche vrouw in het openbaar in het gebouw der Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging sprak.

Aan het relaas voegt de redactie der **Perniagaän** het volgende toe: En laat ons, volwassenen, niet bij onze kinderen achterstaan. Waarom kunnen wij, die over dag ons werk hebben, niet 's avonds in onze schoollokalen ons op het mandarijn-chineesch toeleggen?

Van Vreemde Koloniën.

Caoutchouc in Belgisch Congo.

Dr. Dryepondt waarschuwt in de Tribune Congolaise tegen het streven van sommigen, om den aan de inboorlingen te betalen prijs voor het door hen ingezamelde caoutchouc op te drijven.

Evenals in Para, waarvan de beste soort van genoemd product afkomstig is, het caoutchouc niet verder zal kunnen worden geëxploiteerd, indien de daarvoor besteede prijs minder bedraagt dan 7,5 franc per kilogram, zal ook de exploitatie van de caoutchoucbosschen in Belgisch Congo aan zekere grenzen zijn gebonden.

Mocht de prijs van het product uit Belgisch Congo minder bedragen dan 5,5 tot 6 francs, dan zou de exploitatie, bij de thans aan de inboorlingen uitgekeerde vergoeding, niet meer loonend zijn en dien hoofde moeten worden opgegeven.

Daar nu, met het oog op de groote uitbreiding, aan de caoutchouc-cultuur gegeven, het geenszins onmogelijk wordt geacht, dat de prijs voor het caoutchouc van Belgisch Congo tot genoemd minimum daalt, meent dr. Dryepondt, dat men wel moet oppassen, dat niet door concurrentie de aan de inboorlingen te betalen prijs wordt opgevoerd.

Eenmaal aan hooger prijzen gewend, zullen dezen er niet voor te vinden zijn het product van hun arbeid tot lageren prijs af te staan. Zouden zij dit evenwel tegen den door hen gewenschten prijs niet van de hand kunnen zetten, dan voorziet de schrijver, dat zulks aanleiding zal geven tot bloedige botsingen en het verloop ten slotte van den caoutchouchandel.

Suiker in Engelsch-Indië.

Naar aanleiding van het officieel verslag, betreffende den handel van Engelsch-Indië in 1908 schreef de Times of India, dat daaruit weinig bleek van de werking der Swadesji-beweging, terwijl anderzijds in verschillende opzichten bleek, dat er voor deze beweging een ruim veld aanwezig was.

De suikerfabricage ware voor Engelsch-Indië te maken tot een zeer loonend bedrijf. Toch is de snel toenemende invoer van suiker een der meest opvallende verschijnselen in den handel van Engelsch-Indië.

Het blad dringt er op aan, dat meer aandacht wordt besteed aan de oprichting van suikerfabrieken die het vet beter weten te verwerken, daaruit meer product weten te halen, dan thans het geval is met de primitieve suikermolens.

In het rapport wordt het stelsel van groote centrale fabrieken als volgt aanbevolen:

„De onmiddellijke overwinning van dit stelsel op alle andere wordt aangetoond in de geschiedenis van Porto Rico en in de opleving der suiker-industrie op Formosa. En daar die meerderheid dus nu wel vaststaat, schijnt het onwaarschijnlijk, dat Indië ooit in staat zal zijn zijne markten te verdedigen tegen den vreemdeling, tenzij het bij dezen in de leer gaat en die beginselen overneemt, welke elders deugdelijk zijn gebleken. Dit is te meer noodig, daar de te voorziene groote uitbreiding der productie van Formosa waarschijnlijk Java's overvloed van de Japansche markt zal verdringen, zoodat de stroom dan nog krachtiger dan te voren naar Indië zal vloeien."

Tegen den Dé-Tham in Tongkin.

Nadat men geruimen tijd, om toch te ontkomen aan interpellatiën in de Fransche Kamer van afgevaardigden, de campagne tegen de in Tongkin nog steeds aanwezige rooverbenden zoo goed als gestaakt had, noodzaakte het driestе optreden van den Dé Tham het bestuur van Indo-China tot een meer werkzaam optreden.

Terwijl men voordien de bestrijding der roovers had overgelaten aan bevolkings-patrouilles, die werf met den Dé Tham en zijne aanhangers heulden, en in elk geval van weinig activiteit blijk gaven, werd nu onlangs eene uit detachementen van het vreemdenlegioen en van de koloniale infanterie samengestelde colonne onder den majoor Chofflet, tegen dat bendehoofd uitgezonden.

Den 22en Juli ll. werd dit hoofd met eene omstreeks 30 geweren tellende bende gesignaleerd in het dorp Xuan-Lai. Onmiddellijk zond majoor Chofflet een detachement, voorzien van geschut, daarheen. Het bleek, dat de opstandelingen zich in den dorpstempel hadden versterkt, die daarop onder vuur zou worden genomen. De Dé Tham liet evenwel door den heer Voisin, een Franschman, dien hij had gevangen genomen, vragen om uitstel, voorgevende zich te willen overgeven. Het uitstel werd verleend, maar toen het was verstreken, had het hoofd zich den tijd benut, om zich met zijn gevangene uit de voeten te maken.

Sedert hadden herhaalde ontmoetingen tusschen de fransche troepen en de opstandelingen plaats, in eene waarvan, bij het gevecht om het dorp Hun Luong, de Franschen een verlies leden van 13 dooden en 18 gekwetsten.

Het bestuur heeft nu gemeend om de pacificatie van de door den Dé Tham onveilig gemaakte streek aan inlandsche partijgangers op te moeten dragen, onder leiding van den tong-doc Le Hoan.

Dezen mandarijn, die over 400 partijgangers beschikt, is thans volledige volmacht gegeven voor de uitvoering van zijne taak.

Men schrijft aan de Dépêche Coloniale: „Le Hoan bezit alle eigenschappen om de hem opgedragen taak tot een goed eind te brengen, welke een bijzondere tactiek vereischt en bijzondere middelen, waartoe eene fransche afdeeling niet hare toevlucht zou mogen nemen. Ik weet niet meer, welke tong-doc eens zeide: „Het fransche leger is veel te machtig, om zich met de roovers te meten. De oliphant, die den tijger overwint, delft het onderspit voor een aanval van de nagenoeg onzichtbare mieren." Daarom moet men zich geluk wenschen, dat de gouverneur-generaal na eenige aarzeling, die zich maar al te zeer laat verklaren, er ten slotte in heeft

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

III.

„Ik heb nergens rust", ging Fischer voort; „ik zou liefst den geheelen dag door de straten hollen, roepende: „Albin Fischer is weder terug, komt allen bij hem." Je weet, ik ben altijd wat druk geweest, maar ten slotte is dat toch geen misdaad. Al te kalm en langzaam is men in ons dierbaar vaderland; in Indië is men geheel anders, mijn levendigheid is daar juist mijn geluk geweest. Ik heb goede zaken gemaakt en kom hier alleen maar een vrouw halen, dan keer ik onmiddellijk weder terug. Maar zeg mij nu eerst, wie is dat verrukkelijke meisje op het portret, dat je mij gezonden hebt?"

„Dat is eene juffrouw Knoll", zeide Hellwig aarzelend.

„Is zij nog „zu haben?"

„Dat weet ik niet; je zult eerst nog heel wat bezwaren te overwinnen hebben."

„Dat geeft niets", betuigde Fischer; „ik heb in Indië wel geleerd bezwaren te overwinnen. Je zult misschien vreemd opzien, dat ik hier ben gekomen om eene vrouw te zoeken, maar ik heb daarvoor mijn redenen. Ik wil namelijk eene volbloed Europeesche hebben. Deze juffrouw Knol is immers nog te krijgen."

„Ik geloof het wel", zeide Hellwig, „maar je moet er liever eens met eene dame over spreken, en ik zou je raden je tot mijne nicht, mevrouw Lindner, te wenden, die een intieme vriendin is van die jonge dame."

„Mevrouw Lindner", riep Albin Fischer ontsteld, „dat is toch immers Magdalena? Hoe maakt zij het en haar man?"

„Zij is al ruim een jaar weduwe."

„Hemelsche goedheid", riep Albin Fischer, „neen, dan zal haar hulp mij toch niet baten."

„Waarom niet, wat heb je tegen haar?"

„Ik tegen haar, wel niets, vriendje, maar zij des te meer tegen mij. Weet je dan niet, dat zij de oorzaak is geweest van mijn vertrek naar Indië?"

„Hoezoo, in welke betrekking stondt je dan tot haar?"

„In welke betrekking? Wel, wij waren in stilte geëngageerd."

Hellwig sprong op, zijn gewone kalmte had hem verlaten, hij beefde over zijn geheele lichaam.

„Dat is niet waar", zeide hij op heftigen toon.

„Kom, bedaar wat", zeide Fischer, „het is toch de zuivere waarheid. Margaretha was werkelijk met mij geëngageerd; wel is waar slechts één balavond, en ik heb geen enkele kus van haar gekregen."

„Daar moet je mij weer van vertellen, of ik geloof er geen woord van", antwoordde Hellwig, terwijl hij zich het zweet van het voorhoofd veegde. „Magdalena en jij, het is om te schateren!"

„Word nu niet grof, vriendje. Was ik dan geen aardige cavalier voor een meisje van zestien jaar? En Magdalena was een allerliefst bakvischje, juist iemand om een jongmensch het hoofd op hol te brengen. Kortom, tusschen quadrille en cotillon werd ik verliefd op haar, heb ik het haar gezegd en haar jawoord gekregen. Maar het hinkende paard kwam achteraan, want 's nachts in een slapeloos oogenblik bedacht ik, dat wij beiden zoo arm als kerkrotten waren. Ik schrok toen terug voor de verantwoordelijkheid, die ik op mij had genomen, en daar ik geen ander middel wist om er aan te ontkomen, ging ik hals over kop naar Indië. Nu, zij troostte zich al spoedig, en het verheugde mij te hooren dat zij getrouwd was. Wij zullen nu samen hartelijk kunnen lachen om dien avond."

Hellwig was beurtelings rood en bleek geworden.

„Weet je wel, dat je haar laag hebt behandeld?"

„Laag niet, alleen wat kwajongensachtig, en ik ben volkomen bereid, dat te erkennen. Is zij nog zoo mooi als destijds?"

„Praat er maar niet langer over", zeide Hellwig kortaf.

„Waarom niet?" vroeg Fischer. „En nu...... daar gaat mij eensklaps een licht op, dat was wat mij zoo aantrok in dat portret. Ik kreeg, toen ik het zag, een gevoel als van iemand, die een lied uit zijn kindsche jaren in het vaderland hoort zingen. Het herinnerde mij zeker op eens aan Magdalena. Weet je wat, Bruno, als ik juffrouw Knoll niet kan krijgen, zal ik Magdalena maar nemen. Dat zou misschien nog de beste oplossing zijn."

„Je weet niet, hoe weinig kiesch je bent!"

„Hoe dat zoo? Oude liefde roest niet. Ik zal natuurlijk eerst juffrouw Knoll eens bezien. Dat kost immers niets, maar als zij mij niet bizonder bevalt, neem ik je nicht maar."

„En denk je dan, dat Magdalena, na hetgeen tusschen jelui is voorgevallen, je zoo maar voetstoots zal aannemen, als je haar de eer bewijst haar hand te vragen?"

„Waarom niet? Ik betaal daar alleen een oude schuld aan haar mede af. En dan, Magdalena beminde mij, toen ik nog maar een kwajongen was, en nu ben ik een flinke kerel, die 's jaarlijks heel wat duizenden verdient. Indien ik haar nu op roerende wijze weet voor te dragen, hoeveel berouw ik heb gehad over mijn dwaze streek en dat ik haar nooit heb kunnen vergeten, zou haar hart dan niet geroerd worden?"

„Hoe lang denk je in Holland te blijven?" vroeg Hellwig kortaf.

„Ik heb je al gezegd: hoogstens een half jaar, maar ik wil niet al dien tijd hier blijven. Ik ben voornemens heel Europa door te trekken, men moet toch, terugkomende, kunnen meepraten over Parijs, Londen, Madrid, Petersburg en zoo al. Ik zal dan veel op reis zijn, maar natuurlijk hier telkens terugkomen. Zeg eens, wanneer kan ik een bezoek gaan afleggen bij je nicht Magdalena?"

„Haar rouwtijd is wel is waar verstreken", zeide Hellwig aarzelend, „maar zij leeft toch nog steeds zeer teruggetrokken, ik moet dus eerst belet voor je vragen."

„Vraag haar dan, of wij morgen samen bij haar koffie mogen komen drinken, en trommel van avond alle oude vrienden bij elkaar om mijn thuiskomst gezellig te kunnen vieren. Ik tracteer allen die komen willen en de champagne zal in stroomen vloeien. Tot weerziens dus, van avond!"

(Wordt vervolgd.)

toegestemd, dat zulk een politie-korps werd opgericht, ten opzichte waarvan talrijke precedenten het gebruik rechtvaardigen en goede uitkomsten doen verwachten."

Welke de bijzondere tactiek en de bijzondere middelen zijn, waarmee Le Hoan zijn doel zal trachten te bereiken, laat zich raden, evenals welke de beweegredenen waren voor de aarzeling van den gouverneur-generaal.

Het scherm valt, maar het drama wordt nu daarachter afgespeeld.

Een suikerfabriek in Engelsch-Indië.

De luitenant-gouverneur van de Vereenigde Provinciën legde den eersten steen van de Prayag-suikerfabriek, die met inlandsch kapitaal zou worden opgericht.

Men schat de kosten van aanleg op 300000 roepijen, maar sir John Hewett legde er in zijne bij deze gelegenheid gehouden toespraak den nadruk op dat er groot gevaar van mislukking bestond, indien men de zaak met een te klein kapitaal opzette. Het schijnt evenwel, dat de onderneming kan rekenen op den steun van vele zemindars en andere welgestelde lieden in Oudn en Agra, van wie kan worden verwacht, dat zij het welslagen der onderneming niet in gevaar zullen willen gebracht zien door onvoldoend materiaal of onvoldoende leiding.

In de Vereenigde Provinciën vindt men ongeveer de helft van het in Engelsch-Indië met suikerriet beplante oppervlak, en zelfs nu is een suiker-raffinage eene der belangrijkste takken van nijverheid in die streek.

Men hoopt nu, dat deze fabriek met moderne machinerieën er toe zal bijdragen, dat de inheemsche suiker aan de buitenlandsche mededinging op de inheemsche markten het hoofd zal kunnen bieden.

De eerste moeilijkheid, die moet worden overwonnen op den weg der ontwikkeling van de suikerindustrie, is de betrekkelijk kleine opbrengst van de suikerrietvelden en de geringe hoedanigheid van het riet. Op Java brengt een acre omstreeks 40 tot 60 tonnen riet op, terwijl men in de Vereenigde Provinciën slechts 10 tot 15 tonnen daarvan oogst. Reeds wordt in dit opzicht door het landbouwdepartement het een en ander gedaan om verbetering in den toestand te brengen. De andere groote moeilijkheid is gelegen in de primitieve methodes, gevolgd bij het winnen van suiker uit het riet.

Voor groote centrale fabrieken is in deze provincie geen plaats. (Wij maken dus hieruit op, dat de nieuw op te richten fabriek niet zal dienen voor verwerking van het riet, maar voor suiker-raffinage). Zooals sir John Hewett opmerkte, is de rietcultuur in de onder zijn bestuur gestelde provincie zeer verspreid over het geheele oppervlak. Met het oog daarop acht hij kleinere fabrieken voor de verwerking van het riet gewenscht, die omstreeks 15 cwts daags zouden kunnen opleveren. Hij was reeds doende om lezingen te doen houden over inrichting enzoovoort van zulke fabrieken.

Uit het vorenstaande schijnt wel te mogen worden afgeleid, dat er nog wel eenige jaren zullen verloopen, voordat rietcultuur en suikerfabricage in de Vereenigde Provinciën van Engelsch-Indië op gelijke hoogte zullen staan als op Java.

Onze suikerindustrieelen op Java zullen echter daarom toch niet nalaten alles zorgvuldig gade te slaan, wat op hun gebied in Engelsch-Indië wordt verricht.

VARIA.

De Curaçaosche hoedenindustrie.

Uit een correspondent.e uit Curaçao vernam dezer dagen de Nieuwe Crt.:

„In de courant lees ik, dat de Curaçaosche hoedenvlechtsters veel opgang hebben gemaakt, en de clou van de tentoonstelling te Amsterdam vormden. Dat was toch een goede reclame voor onze hoeden. Vandaag zag ik 5 reuzenkisten vol (!) hoeden voor vertrek gereedstaan. De boel marcheert weer aardig! Deze gaan naar Londen."

Thans zijn deze vlechtsters, die werkelijk zeer de aandacht trokken en dan ook bijzonder haar best deden, weer naar Curaçao vertrokken.

Naar de Nieuwe Crt. eveneens vermeldde heeft de heer A. Charlouis, vertegenwoordiger van het gouvernement van Curaçao op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam, aan de leden van het Uitvoerend Comité dezer tentoonstelling met hun dames hedenmiddag 27 dezer in de bovenzaal van het Américain Hotel aldaar een diner aangeboden, waarbij de dameshoedenvlechtsters uit Curaçao mede waren uitgenoodigd.

De nieuwste Officiers-uniform.

„Brammetje" schreef onlangs uit Atjeh aan de Deli Courant o.m.:

„De verontwaardiging over de a.s. nieuwe uniformen der officieren is groot. Men vertelde mij van de invoering van een jas met 6 tressen, waardoor de tegenwoordige lakensche jas weggegooid moet worden, omdat ze niet te vermaken is tot het nieuwe model. Ook schijnen voor groot tenue de fouragères te zijn ingevoerd, hetgeen nogal kosten met zich medebrengt.

't Is al niet veel anders dan met de ambtspetten van B.B., die ook telkens werden gewijzigd.

Hoe moet dat gaan, vraag ik me af, als de vrouwenbeweging baan breekt, en de dames krijgen ook stem in het kapittel? Dan krijgen de Gouvernements dienaren voorjaarsjassen, najaarspetten, pantalons fin-de-saison, enz. Ik stel me dan de officieren in groot tenue aldus voor: helm met voile; zwarte attilla met Stuart-kraag; brandebourgs van groen fluweel; mouwen met entredeux; mitaine; sjerp van hemelsblauw Liberty-lint; een knie-pantalon van beige cachemire; bloote kuiten en Tiroler kousen!"

De Lorentz-expeditie.

Naar wij hoorden vertellen, hebben de dajaksche roeiers, die de heer Lorentz in de Westerafdeeling van Borneo is gaan werven om hem bij zijn tocht naar Nieuw-Guinea te dienen, hun toestemming afhankelijk gemaakt van drie voorwaarden:

Ten eerste: Zij zouden te Batavia in nationaal costuum (d.i. zoowat het Adamcostuum), mogen rondloopen;

Ten tweede: Zij zouden den Gouverneur-Generaal mogen zien;

Ten derde: Zij zouden den vroegeren controleur van Tanah Boemboe, den heer Berkholst, thans assistent-resident te Manokwari (Noordkust van Nieuw Guinea) mogen zien. Java-Bode.

Het Bat. Nwbl. deelde nog mee, dat het vertrek der expeditie was vastgesteld op 11 Augustus. De tocht zou ca. 8 maanden duren; Lorentz zou vergezeld zijn door von Nouhuijs en dr. Römer.

O, die schoone Nederlandsche taal!

Iemand te Makassar heeft een fiets te koop, vertelt de Makass. Crt. Een gegadigde komt opdagen in den persoon van een zoon des lands.

Verkooper: Ik moet er vijftig gulden voor hebben.

Gegadigde: Wil hraah betal'n Mnèrr, maar verzoeke te moken betal'n in drie bedrijven.

Verkooper! ??

Gegadigde: Ik bedoel, Mnèrr, in drie verdiepingen.

De drie termijnen werden gracieuselijk toegestaan. (Historisch).

„Als we maar eerst een Universiteit hebben komt daar ook wel verbetering in", voegt de redactie van het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. er aan toe.

De Chineesche Keizers-staart.

Onder de Wetenswaardigheden lazen wij in het Alg. Hblad:

„De drie jaar oude keizer van China, Poe-Yi, heeft dezer dagen in den persoon van een hoogen Chineeschen hofbeambte een afzonderlijken gouverneur gekregen, die niets anders heeft te doen dan acht te slaan op de verzorging en den behoorlijken groei van zijn keizerlijk staartje. Bij edict van den Prinsregent Tsjoen is tot deze gewichtige functie de Mandarijn Sji-Sjoe beroepen.

Wij meesmuilen wat om zoo'n Chineeschen staart en ook om zulk een hofbeambte; maar voor de Chineezen is èn staart èn groei daarvan van hoog gewicht.

Zoolang de rouw nog duurt voor den overleden keizer en de keizerin-weduwe, mag het hoofd van den kleinen Keizer niet geschoren worden. Na afloop van dezen rouwtijd echter moet de Keizer van China niet slechts volgens Chineesche mode, zijn haardracht wijzigen, doch heeft hij zijn staart te dragen volgens bepaalde wetten, die door zijn Mandsjoe-voorvaderen reeds zijn ingesteld, toen zij drie honderd jaar geleden China veroverden.

Voor den Chinees is zijn Keizer zoo iets vreemds en heiligs, dat deze in geen geval een staart mag dragen, die door zijn te korte lengte of dunheid van haar belachelijk zou kunnen zijn. Derhalve bepaalt de oude Mandsjoe-wet, dat een van de hoogste hofbeambten van het Chineesche Keizerrijk door een afzonderlijk edict zal worden belast met den uitsluitenden zorg voor den staart des Keizers, en Mandarijn Sji-Sjoe heeft dus geen andere taak dan te waken, dat Poe-Yi's staart zoo weelderig en fraai als slechts mogelijk is langs diens rug neergroeit.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Nederl.-Indische inboorlingen-politiek.

In de jongste Gids-aflevering geeft Prof. Mr. L. W. C. van den Berg over dit onderwerp eene uitvoerige beschouwing. Prof. van den Berg is van meening, dat ten aanzien der Nederlandsch-Indische inboorlingen-politiek het roer moet worden omgeworpen, en dat, met vermijding van noodelooze schokken, doch met vaste hand dient te worden aangestuurd op een anderen toestand, met verlating tevens van het dualisme, dat z.i. alle andere beschaafde Westersche natiën in hunne koloniën, voor zoover met ons rechtstreeksch gebied in Ned.-Indië te vergelijken, al lang lieten varen. Het ligt voor de hand, dat de schrijver — dien wij bij zijne uitgebreide verhandeling uit den aard der zaak niet kunnen volgen — ook de rechtstoestand der Inlandsche bevolking in verband met haar adat ter sprake brengt; en, waar het bekend is, dat zijn meening te dezen opzichte zoozeer verschilt van andere niet minder gezaghebbenden, willen we even aanstippen hetgeen Prof. v. d. Berg van dit onderwerp o.m. vertelt:

„Bij den strijd over het Cultuurstelsel werd het maar al te dikwijls voorgesteld, alsof de Javaan geen grooter genoegen kende dan tegen een gering loon koffieboonen of suikerriet te planten, en in heerendienst voor het Gouvernement te arbeiden. Zijne adat, beweerde men, was daarmede in overeenstemming. In een oud-ambtelijk stuk van een voorstander van dit stelsel las ik, nog in Nederlandsch-Indië zijnde, zelfs de opvoedende kracht daarvan geprezen, als strekkende het tot verbetering van het „luie naturel" onzer bruine broeders. Toen in 1904 de wetsvoorstellen werden aanhangig gemaakt tot wijziging van het Indische Regeeringsreglement, teneinde geleidelijk te kunnen overgaan tot eene verbetering van den rechtstoestand der Inlanders in het algemeen, en der Indische Christenen in het bijzonder, en teneinde het verschil van rechtstoestand tusschen de onderscheidene bevolkingsgroepen, instede van imperatief, facultatief te maken, was het wederom de adat, welke velen als een kostbaar kleinood voor den Aziaat wilden behouden. Zij zagen over het hoofd, dat de rechtstoestand, welken de Regeering wilde wijzigen, grootendeels al lang geen volksrecht meer is, doch eene soort van kunstmatig in de Gouvernementsbureaux gefabriceerd recht van lager allooi, waaraan een Kamerlid niet oneigenaardig den naam van „ambtenaarsrecht" gaf." Trouwens, zegt Prof. v. d. B. dan verder, „de Aziaten zelven en in het bijzonder de ingezetenen van Nederlandsch-Indië beginnen te begrijpen, dat zij niet door hun adats en adatjes mogen blijven in hun intellectueel en economisch isolement", zij wenschen van de Westerlingen over te nemen, wat dezen beter hebben dan zij.

Het is wel eigenaardig deze meening van Prof. v. d. Berg te vergelijken met die van zijn ambtgenoot van Vollenhoven in diens studie over het adatrecht in Ned.-Indië bijvoorbeeld!

Weekblad voor Indië.

No. 15 vangt aan met een artikeltje van R. B. over Java's oude grootheid. De herinneringen aan vroegere vorstelijkheid op Java — zegt schr. — worden schaarsch. De kolonie is in dat opzicht niet te vergelijken met het moederland, waar velen bereid zijn bij te dragen door geld en kunde tot het instandhouden van merkwaardige oudheid. Op Java treft men hier en daar oudheden aan, meest in verval, en men kan het overal waarnemen, dat noch van gouvernementswege, noch door particulieren eenige zorg wordt besteed aan de merkwaardige teekenen eener voorbije cultuur.

In de Vorstenlanden is dat anders. Wel heeft het heel wat voeten in de aarde gehad, eer iets gedaan werd om den Boroboedoer tegen verzakking en instorting te behoeden, maar het is gebeurd en gebeurt nog, en zoo is het bestaan van dit aloude kasteel der Boeddha-vereering, het trotsche paleis der godheid, dat zich hoog boven de vlakten verheft, met zijn ommegangen en dagobs, voor lange jaren verzekerd.

In de kratons te Solo en Djocdja zijn de vorsten er zelf om reliquiën, tradities, voorwerpen van staatsie en praal te bewaren tegen onverschilligheid en verwaarloozing, welke nu en dan het gevolg schijnen te zijn van het indringen der Westersche beschaving.

Tot zoover R. B. woordelijk. Daarna vertelt hij meer van den invloed dier Westersche beschaving. „Wij zijn nu eenmaal op weg om den inlander van zijn vorsten te bevrijden, en het is goed dat wij hem loswerken van knevelarij en bedrog. De tijd is voorbij, dat het Oostersch keizerschap of sultanaat op

Java vrij beschikt over het wel en wee van duizenden, en de resten van het gezag zijn leelijk en beduimeld, wachtend op het slooperswerk. Maar terwijl wij ons deze verdienste toekennen, mogen wij ons rekenschap geven van het droeve feit, dat tevens een stuk van Java's grootheid en poëzie verdwijnt. Aanschouw de devotie van den inlander, als hij het hoofd buigt voor zijn vorst en met een prachtig gebaar handen en armen beweegt tot de sembah. Hebben wij, Westerlingen, één gebaar van ontzag en vereering dat in stilte en expressie nabijkomt aan het gebaar van eerbied, dat de Javaan kent?...... Maar eer een halve eeuw verloopen is, kent een inlander onzer groote steden geen sembah meer; hij zal missen het gevoel van ontzag en vereering voor Oostersche hoofden en Oostersche grootheid." Als dan R. B. eene beschrijving heeft gegeven van den nog bestaanden kraton van de voormalige sultans in Tjeribon, eindigt hij: „De bezoeker merkt het hier gelijk elders, dat de sporen van Java's grootheid, de sporen van Javaanschen vorstentrots en praal verminderen, verzwakken. Er brokkelt iets weg van vroegere hoogheid en de waarneming er van doet pijnlijk aan."

Van de overige bijdragen in dit Nummer van het Weekblad, dat o.m. een korte levensbeschrijving bevat van E. G. Taylor en J. B. van der Houven van Oordt, den pas benoemden Secretaris-Generaal van het Departement van Koloniën, trekt de aandacht een uitvoerig en ruim geïllustreerd opstel van Mevr. *T. ter Horst-de Boer* over *Javaansche kunstnijverheid*, meer speciaal het batikwerk. Na eene verzuchting van de schrijfster, dat, sedert de gedrukte kleedingstukken werden ingevoerd, de batikkunst sterk is achteruitgegaan, daar — met uitzondering van de Vorstenlandsche grooten — niet veel geld meer wordt besteed voor goede batiks, komt zij tot haar eigenlijk onderwerp: toepassing dier kunst op voorwerpen, geschikt voor Europeesch gebruik. Ten deze merkt de schrijfster o.m. op, dat het succes, in weinige jaren verkregen, verwonderlijk groot is, wanneer men bedenkt, dat de Javaansche werkster gewend was haar motieven zoo neer te teekenen als haar fantasie haar dat voor het oogenblik ingaf. Want — zegt zij — „Het kost de Javaansche vrouw ontzettend veel moeite zich aan een bepaald patroon te houden; zelfs al geeft men haar een zuiver geteekend model, dan zal men later toch tot de ervaring komen, dat het voorbeeld niet precies gevolgd is, waardoor onvolkomenheden ontstaan. Of zij bv. een ornament aan den eenen kant in zijn geheel aanbrengt en aan de andere zijde uit plaatsgebrek maar voor de helft, hindert haar volstrekt niet. Onze opvatting van symmetrie is met de hare volmaakt in strijd en oog voor rechte lijnen ontbreekt haar." Toch meent de schr., „dat men niettegenstaande deze groote struikelblokken, thans reeds met bewijzen kan staven, dat de Vorstenlandsche batikkunst zich zeer wel leent voor de toepassing op Europeesche voorwerpen." Aan één bezwaar tracht men — tot nu toe tevergeefs helaas — daarbij eveneens tegemoet te komen, nl. aan den geruimen tijd, welke het afleveren van een goed stuk batik vordert. In hoofdzaak ligt dit aan het verven, waartoe het gebatikte stuk goed een bewerking ondergaat van drie weken voor elke kleur. In een noot teekent de schr. hierover aan: „Van een poging om het verven te bespoedigen, waarop vooral de heer P. Ducro zich hier heeft toegelegd, zijn de resultaten nog niet naar wensch. Kan men hierin slagen, terwijl toch de fraaie kleuren behouden blijven en ze evenzeer duurzaam blijken te zijn, dan zou dit ongetwijfeld een groote stap voorwaarts wezen."

Naar de m'sschien echter minder gelukkige, illustraties te oordeelen, is met deze gemoderniseerde batikken uit een artistiek oogpunt nog niet dat bereikt, wat schrijfster er zich van voorstelt, waar ze besluit met de hoop te hebben aangetoond, „dat de toepassing van de Vorstenlandsche batik, met de kleuren en motieven, op voorwerpen voor Europeesch gebruik zeer wel mogelijk is, met dien verstande echter, dat de arbeid geschiedt onder Europeesch toezicht, waarmede ik niet bepaalde „leiding" bedoel, doch enkel dat men de fouten tracht weg te nemen en te zorgen, dat vreemde kleuren en bijmengsels in de motieven geweerd worden."

Onze Eeuw. September 1909.

Onze Eeuw brengt o.m. een prettig geschreven schetsje van C. M. Vissering, getiteld: Naar het Zuiderstrand van Besoeki. De schrijfster vertelt met veel talent van haar tocht naar het gebied, „waar heerschappij voert de maagdelijke vorstin van den Zuider Oceaan, Ratoe Lara Kidoel."

Op uitnemende wijze weet Mej. Vissering hare indrukken weer te geven, bijv. als ze na een onaangename tocht in verzengend heete tropische zon opmerkt: „Maar boven de hellepijn van brandende hitte staat de vertroosting van wat weer komen zal, komen moet, iederen avond van iederen nieuw gekomen dag: de gezegende daling van het licht in den milden avondstond als in een droom van Mei, met de levensherademing van rust en koelte in den tropennacht. En uit de grandiose sombere schoonheid van den nacht zal weer herrijzen de teere pracht van gouden wademen en zondoorzeefde nevelen van den morgenstond. En dan zal weer volgen de hitte van den dag met de razernij van het licht!

Indië kan een hemel zijn, maar is ook vaak een hel."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 35: Cane sugar and its manufacture (by H. C. Prinsen Geerligs), door J. Sibinga Mulder. — Bestrijdingsmaatregelen tegen Helopeltis in theetuinen, door Dr. H. M. Quanjer. — Vereeniging van rubberplanters in Bandjar. — Manihot Dichotoma, een nieuwe rubberboom. — De stijging der caoutchoucprijzen. — Koloniaal Verslag 1909. Curaçao en kleine Antillen. — De vanille en de chemisch bereide vanilline. — De handel van Bangkok. — Buitenlandsche handel van Japan in 1908 en 1909. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De nieuwe (Juli-) aflevering bevat de volgende artikelen: Het beheer van het boschwezen in Ned.-Indië, door P. Geesink. — Veredeling van het Java-hoen, door V. W. v. G. — Iets over de „djoeroek"-cultuur op Java, door L. Th. M. — De ijsmachine van Audiffren—Singrun. — Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (slot), door P. Joh. Smits. — Ziekten in den katoenboom. — Zwammen en hun bijzondere eigenschappen. — Eigenschappen van planten. — Zuivere melk, boter en kaas. — Productenmarkt en wisselkoersen over Juni 1909.

De Indische Gids.

„Wie timmert langs den weg, heeft allemans gezeg", dit oude spreekwoord is in niet geringe mate van toepassing op controleur Nieuwenhuijs, wiens publicatiën nu en dan danig onder handen worden genomen. In de Sept.-aflevering van De Indische Gids moet hij het weder ontgelden; onder het opschrift: De landrente-beschouwingen van den heer J. H. Nieuwenhuijs nader besproken, krijgt de heer N. er schijnbaar ongemakkelijk van langs. Echter wil het ons voorkomen, dat ook deze schrijver, F. H. Sollewijn Gelpke, niet geheel onbevooroordeeld zijn vonnis velt, hetgeen we zullen trachten aan te toonen in een volgend overzicht, indien onze plaatsruimte zulks toelaat althans.

Van de overige bijdragen in dit Ind. Gids-nummer vermelden wij nog: De Minahassa in Noord-Celebes, door J. E. de Meijier (slot) en Indische baanbrekers in de 17e eeuw, door S. Kalff, een artikel, dat over de Lemaire's, vader en zoon, handelt, aan wie Indië niet geringe verplichting heeft, zooals de schr. opmerkt. Overigens de periodieke maandelijksche rubrieken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 11 Augustus '09.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Augustus '09.
De Javasche Courant No. 62 en 63.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 31.
De Ind. Mercuur No. 36.
Handelsverslagen van het Min. v. Landb. No. 129.
De Banier No. 32.
Bandera Wolanda No. 37.
Archief voor de Java-Suikerindustrie No. 7 en 8.
Bijblad tot idem No. 26 t/m 31.
Cultuurgids No. 13 t/m 15.
Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, Handelingen v/h 10de Congres.
Publicaties v/h Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, Nos. 9 en 10.
Jaarverslag v/d Kamer v. Koophandel te Makassar 1908.
Tijdschrift Maatschappij van Nijverheid, aflevering Augustus.
Bulletin v/h Museum te Haarlem No. 42. Juli 1909.
De Reis van Jan Corneliszn. May, 1611—1612. Henry Hudson in Holland, door Henry C. Murphy.

INGEZONDEN.

Dansinstituut Weijne.

Wij leven in den tijd van vooruitgang, ieder moment van den dag bemerkt men verandering of vernieuwing, zoo ook op de Koningin Emmakade No. 73—74.

Wat daar binnen een paar maanden geschied is, moet ieder voorbijganger opvallen, en wie daar niet mocht voorbijkomen, die wenschen wij daar even op attent te maken.

Wij bedoelen het sinds jaren bestaande Dans-Instituut van den heer W. M. Weijne.

De keurige breede entrée brengt ons eerst in de practisch ingerichte kleedkamer, vandaar door een chic gemeubileerd ontvangsalonnetje, naar de ruim 75 M². fraaie, naar alle eischen des tijds ingerichte danszaal.

Het geheel door fraai decoratief schilderwerk versierd en gedrapeerd, waartusschen hier en daar een eenvoudige plantenversiering, is van overvloedig licht voorzien, terwijl ook 's avonds het overvloedige electrische licht het geheel nog beter zal doen uitkomen.

Modern ingerichte toilet-gelegenheden voltooien het geheel.

Het fraaie schilderwerk werd uitgevoerd door de firma L. Heijn en Co., de Ruijterstraat 35.

Ook den aannemer, den heer B. J. E. v. d. Vlugt, Schuijtstraat 104, komt een woord van lof toe.

De salonvleugel is uit het welbekende magazijn van den heer J. W. A. Berkelijn, Weimarstraat 53, alhier.

Wij twijfelen dan ook niet, of het zal den heer Weijne, met zijn vernieuwde 1e klas inrichting, niet aan succes ontbreken. R.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 Aug. 1909. No. 62.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter-machinist H. J. F. Frederiks; de schout te Tjilatjap F. M. F. de Poortere.

Benoemd: tot algem. ontvanger 3e kl. A. R. Rozet; tot lid van den gemeenteraad van Blitar G. Geul en W. Rijke; van Semarang A. T. H. M. van Wijk Werneke en J. L. J. F. Ezerman; van Padang Dr. J. W. Portengen; van Medan Dr. W. A. Kuenen en L. van Kesteren.

Ontslagen: op verzoek eervol de patih van Koetoardjo Raden Patmoredjo.

Benoemd: tot patih van Koetoardjo Mas Tjokrosonto; tot wedana van Tjangkrep Raden Mas Soeriodipoero; van Garoeng Raden Soriodiprodjo.

Geplaatst: in de res. Besoeki de controleur M. C. H. P. Lindhout; in de res. Madoera L. P. G. Hartwig.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Kertosono I. J. A. Soeters; tot dokter-djawa te Batavia Raden Soerja Adinata.

Overgeplaatst: naar Banda Neira de onderwijzer P. J. van Elveren; naar Pati de id. J. P. van der Klein; naar Fort de Kock P. H. van Hoven; naar Padang C. J. Gijbels.

Geplaatst: te Bandjarnegara de onderwijzer C. J. P. de Kruijter; te Salatiga de hulponderwijzeres Mej. M. de Boer.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luitenant-kolonel de majoors A. K. A. Gijsberti Hodenpijl, L. F. Schröder en E. Kroef; tot majoor de kapitein H. W. de Back; tot kapitein de 1e luitenants C. J. Ott, L. W. F. Ubbens, J. Leyds en H. A. Gerth van Wijk; tot dirigeerend off. van gezondheid der 1e kl. D. L. Stibbe; tot id. 2e kl. J. A. Tamson, Dr. T. Eernstman, Dr. F. W. van Haeften en S. B. Nicolai.

Ontslagen: op verzoek eervol de loods te Emmahaven D. Kuijpers, de 1e machinist bij de gouv.-marine J. A. Schweitz.

Benoemd: tot 1en machinist bij de gouv.-marine C. Sneeuwjagt; tot 1en stuurman A. F. van der Keulen.

Als Extra-Bijvoegsel bevat dit Nr. onder meer het Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 2e kwartaal 1909, door den Directeur P. van Leersum.

***

Uit de Javasche Courant van 10 Aug. 1909. No. 63.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den resident van Bali en Lombok H. W. Veenhuijzen.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer H.

van Strieland; de klerk F. W. J. Aarts en C. Ch. Mendelsohn; de zoutverkooppakhuismeester G. A. Schrader; de commies H. C Barkmeijer; de inlandsche arts te Demak Mas Tjipto.

Benoemd: tot ass.-resident van Soerakarta K. Wybrands; van Bangil J. H. Liefrinck; tot botanist bij het Departement van Landbouw Dr. F. C. von Faber.

Ontslagen: de patih van Koeningan Mas Raksa di Sastra.

Benoemd: tot lid van den landraad te Cheribon, Raden Martaadmadja.

Overgeplaatst: naar Mr. Cornelis de onderwijzer 1e kl. J. F. Jansen.

Herbenoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Semarang Th. J. A. Hilgers.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan den 1en luit. K. Brevet.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester de 1e luit. id. W. J. H. van de Poel en L. Lingen; tot dirigeerend off. van gezondh. 2e kl. M. Kieviet en Dr. C. H. Felix; tot majoor bij het wapen der genie P. L. Slors en D. Merens.

Overgeplaatst: bij het linkerhalf 2e depot-bat. de 1e luit. P. W. M. Weber; bij het 20e bat. de luit. C. B. van Gent, naar Atjeh de off. van gezondheid C. J. Lumkeman.

Geplaatst: te Batavia de off. van gezondh. F. Hoogewind.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem III", Gezagvoerder J. Aarents, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 3en Sept. '09.

Dr. J. Boldingh; G. A. Fyten, echtgenoote en dochter; Mej. B. Dykerman; A. Kampens; E. Swart; J. F. Schönfeldt; E. Enkelmann, echtgenoote en 3 kinderen; D. C. Gomperts; A. Land; W. Boogaard; J. Walbrink; H. H. van Duiven en dochter; H. J. de Man, echtgenoote en 4 kinderen; J. Husken, echtgenoote en kind; Mej. J. Crefte; Mej. H. Juliao; Mej. A. Conquet; Mej. J. Daal v/d Gen; C. Terclavers.